

PRIEDAS III-9

Galimybių mažinti bendrąjį valstybinio socialinio draudimo įmokos tarifą pasekmių Valstybinio socialinio draudimo biudžeto pajamoms ir išlaidoms kitų mokesčių kontekste kiekybinis įvertinimas

Žinant dabartinį socialinio draudimo fondo biudžeto deficitą, esamą įsiskolinimą ir demografines perspektyvas, socialinio draudimo įmokomis gaunamų pajamų mažinimas neatrodo realiai įmanomas.

Tarifą būtų galima bent kiek sumažinti, jei būtų apmokestinamos šešėlinės pajamos, deklaruojamas visas darbo užmokestis. Apdraustųjų, dirbusių ne mažiau kaip 30 dienų per mėnesį, pajamos, nuo kurių skaičiuojamos socialinio draudimo įmokos, pateikiamos 9.1 lentelėje.

9-1 lentelė

Pajamos	Apdraustųjų skaičius (tūkst.)	Gaunančių ne didesnes pajamas dalis
iki 224 Lt	21,34	2,0%
225-450 Lt	27,7	4,6%
451-500 Lt	41,47	8,5%
501-550 Lt	6,48	9,1%
551-600 Lt	6,77	9,7%
601-700 Lt	11,61	10,8%
701-800 Lt	18,1	12,5%
801-1000 Lt	136,04	25,3%
1001-1500 Lt	233,98	47,2%
1501-2000 Lt	153,55	61,6%
2001-2500 Lt	115,43	72,5%
2501-3000 Lt	90,26	80,9%
3001-4000 Lt	100,2	90,3%
4001-4500 Lt	24,83	92,7%
4501-5000 Lt	18,65	94,4%
5001-6000 Lt	22,71	96,5%
6001-7500 Lt	16,35	98,1%
7501-10000 Lt	11,6	99,2%
10001-11000 Lt	2,16	99,4%
11001-12000 Lt	1,47	99,5%
virš 12001 Lt	5,28	100,0%

Šaltinis: <http://atvira.sodra.lt/>. 2013 m. lapkričio mėn. duomenys.

Iš lentelės matyti, kad ketvirtadalis apdraustųjų 2013 metų lapkričio mėn. gavo mažesnę, negu minimalus, darbo užmokestį. Tikėtina, kad bent jau nemažas jų skaičius dalį atlyginimo gavo apeinant socialinio draudimo įmoką arba dirbo visą darbo laiką, nors buvo formaliai įdarbinami kaip dirbė tik dalį darbo laiko. Lietuvos Statistikos departamento duomenimis, 2013 m. spalio mėn. 1 000 litų ir mažesnę bruto darbo užmokestį gavusių darbuotojų skaičius, įskaitant individualiųjų įmonių darbuotojus, sudarė 20,7 procento. Visą darbo laiką dirbusių ir minimalią mėnesinę algą (MMA) gavusių darbuotojų skaičius sudarė 10,5 procento¹. Nors šie skaičiai kiek mažesni, negu pateikiami Sodros duomenų bazėje, jie taip pat netiesiogiai liudija, kad nemaža dalis dirbančiųjų netgi negauna minimalaus darbo užmokesčio (arba dalis to uždarbio nedeklaruojama). Jei dauguma apdraustųjų, dabar gaunančių mažesnę už minimalų darbo užmokestį, pradėtų gauti bent MMA, socialinio biudžeto įplaukos padidėtų arba būtų galima mažinti įmokų tarifą.

Taigi "šešėlio" įveikimą galima matyti kaip galimybę mažinti socialinio draudimo įmokos tarifą, nemažinant bendrų socialinio draudimo pajamų, tačiau, kol tas "šešėlis" neįveiktas ar bent nesumažintas, tarifą tiesiogiai mažinti nėra galimybių. Tačiau galima svarstyti kitokius tarifo modifikavimo būdus, kurie leistų bet nominaliai jį sumažinti, neprarandant socialinio draudimo įplaukų.

Dalis ekonomiškai aktyvių Lietuvos gyventojų vis dar naudojasi lengvatinėmis socialinio draudimo sąlygomis. Didesnis jų apmokestinimas padidintų socialinio draudimo įplaukas, bet mažai tikėtina, kad tokia dalimi, kad bendras socialinio draudimo įmokų tarifas galėtų sumažėti (žr. 5 ir 6 skyrius)

Pats Lietuvoje taikomas įmokų tarifas ženkliai nesiskiria nuo įprastų ES šalyse (žr. 1 skyrių), tačiau jo padalinimas tarp darbdavio ir dirbančiojo (kai darbdavys sumoka daugiau kaip tris ketvirtadalius) nėra įprastas, lyginant su daugeliu išvystytų pasaulio valstybių, taikančių socialinio draudimo principus. Jei dabartinė 40 proc. (31+9) įmoka (su sveikatos draudimu) būtų padalinta po lygiai tarp darbdavio ir dirbančiojo, tai galima apskaičiuoti, kad darbdavio ir dirbančiojo įmoka sudarytų po 18 proc., o nominalus darbo užmokestis turėtų būti padidintas 11 proc. To dėka bendras tarifas sumažėtų nuo 40 iki 36 proc., o socialinio draudimo įplaukos ir pomokestinės dirbančiojo pajamos nepasikeistų. Darbo jėgos kaina darbdaviui taip pat nepasikeistų, bet bent jau tiesioginis darbo jėgos apmokestinimas darbdaviui sumažėtų nuo 31 iki 18 proc.

Proporcingas įmokos padalinimas tarp darbdavio ir dirbančiojo būtų pageidaujamas ne tik dėl to, kad nominaliai sumažintų darbo apmokestinimą, bet kartu ir parodytų pačiam dirbančiajam socialinio draudimo kainą. Be to, Lietuvos duomenys kitaip imtų atrodyti tarptautiniuose palyginimuose: bruto darbo užmokestis būtų didesnis, o socialinio draudimo įmokos tarifas mažesnis. Daugelio "senujų" ES šalių pateikiami duomenys kaip tik tokie, todėl tarptautiniuose lyginimuose iš dalies atrodome blogiau dėl kitokios apskaitos, kylančios iš kitokių socialinio draudimo įmokų proporcijų.

Socialinio draudimo įmokos tarifo ir gyventojų pajamų mokesčio pertvarkymas dėl pagrindinė pensijos dalies finansavimo perkėlimo į valstybės biudžetą

Pagrindinės pensijos dalies finansavimo perkėlimas į valstybės biudžetą implikuoja gana ženkliai tiek socialinio draudimo įmokų, tiek ir gyventojų pajamų mokesčio parametrų pertvarką. Socialinio draudimo įmokos tarifas turėtų būti sumažintas, nes Sodrai turi atitekti tik papildomos pensijos dalies (*ir priedo už stažą?*) finansavimo išlaidos. Dėl dabartinės darbdavio ir dirbančiojo dalių disproporcijos logiška būtų mažinti darbdavio mokamą tarifo dalį. "Sutaupyta" tokiu būdu lėšas darbdavys turėtų išmokėti kaip padidintą darbo užmokestį dirbančiajam, nuo kurio gyventojų pajamų mokesčio dėka būtų priskaitomos lėšos į valstybės biudžetą, būtinos pagrindinei pensijos daliai mokėti. Nors ilgainiui pagrindinė pensijos dalis galėtų būti finansuojama ir iš kitų (ne tik GPM) šaltinių, atitinkamai mažinant GPM, pertvarkos pradžia būtų tikslinga numatyti "nulinį" variantą, pagal kurį naujai pertvarkius socialinio draudimo įmokos ir gyventojų pajamų mokesčio tarifus bei parametrus būtų laikomasi šių principų:

- dirbančiojo bruto atlyginimas turi padidėti, o darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokos tarifas turi sumažėti;
- dirbantysis sumoka tokią pat socialinio draudimo įmoką visoms draudimo rūšims kaip ir anksčiau;
- "pomokestinės" dirbančiojo pajamos turi nepakisti;
- darbo jėgos kaina darbdaviui turi išlikti nepakitusi;
- visų socialinio draudimo (įskaitant sveikatos draudimą) rūšių pajamos turi nepakisti;
- pensijų draudimo pajamos turi sumažėti tokia pat suma, kuria turi padidėti pajamos iš gyventojų pajamų mokesčio (ši suma – išlaidos pagrindinei pensijos daliai);
- gyventojų pajamų mokesčio apskaičiavime numatytos lengvatos šeimoms su vaikais ir neįgaliesiems turi išlikti nepakitusios ta prasme, kad šios gyventojų grupės gautų tokias pat pomokestines pajamas kaip ir anksčiau.

Šių principų įgyvendinimui toliau pateikiamas matematinis visų mokesčių parametrų perskaičiavimas.

Tegu x – asmens ikimokestinis darbo užmokestis, α - asmens socialinio draudimo įmokos tarifas, β - darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokos tarifas. Šiuo metu $\alpha = 0,09$, $\beta = 0,31$ (skaičiuojama kartu su sveikatos draudimo įmoka).

Laikykim, kad pagal aukščiau išdėstytas prielaidas darbdavio tarifas mažinamas santykiu $\kappa < 1$. Šio dydžio konkreti reikšmė priklausys nuo to, kokia socialinio draudimo lėšų dalis bus perduodama valstybės biudžetui pagrindinei pensijos daliai mokėti. Kadangi galimi įvairūs variantai, kol kas palikim dydį neapibrėžtą. Taigi naujas darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokos tarifas dabar $\tilde{\beta} = \kappa\beta$.

Remiantis „nulinio varianto“ prielaida, kad darbdaviui darbo jėgos kaina turi išlikti nepakitusi, dirbančiojo darbo užmokestis turėtų būti padidintas iki dydžio \tilde{x} ir išlaikyta lygybė

$$(1 + \beta)x = (1 + \tilde{\beta})\tilde{x} = (1 + \kappa\beta)\xi x. \quad (1)$$

Čia ξ - naujojo ir senojo bruto darbo užmokesčio santykis. Iš (1) lygties jis nesunkiai apskaičiuojamas tokiu būdu:

$$\xi = \frac{\tilde{x}}{x} = \frac{1+\beta}{1+\kappa\beta}. \quad (2)$$

Kadangi dirbantysis turėtų sumokėti tokią pat įmoką visoms socialinio draudimo rūšims, kaip ir anksčiau, nors nominalus jo darbo užmokestis ir bus padidėjęs, jo naujas įmokos tarifas $\tilde{\alpha}$ turėtų būti siejamas su senuoju tokią lygybę:

$$\alpha x = \tilde{\alpha} \tilde{x} = \tilde{\alpha} \xi x. \quad (3)$$

Iš čia nesunkiai gauname, kad

$$\tilde{\alpha} = \frac{\alpha}{\xi}. \quad (4)$$

Atlikus tokį pertvarkymą, dalis anksčiau darbdavio mokėtos socialinio draudimo įmokos atiduodama dirbančiajam kaip darbo užmokestis, bet jis socialinio draudimo įmoką sumoka tokią pat kaip ir anksčiau. „Nulinio“ varianto režimuose dirbantysis likusią dalį turi sumokėti kaip gyventojų pajamų mokesčių (kurio dėka ir bus finansuojama pagrindinė pensijos dalis). Pažymėję γ ir $\tilde{\gamma}$ seną ir naują gyventojų pajamų mokesčio tarifą, n ir \tilde{n} - seną ir naują neapmokestinamą pajamų dydį ir taikydami Lietuvoje šiuo metu galiojančią gyventojų pajamų mokesčio apskaičiavimo formulę ($\gamma = 0,15$) gauname lygtį

$$x - \gamma(x - n) = \tilde{x} - \tilde{\gamma}(\tilde{x} - \tilde{n}) \quad (5)$$

Neapmokestinamas minimumas šiuo metu skaičiuojamas pagal formulę

$$n = a - \delta(x - b) \quad (6)$$

Čia $a = 570$, $\delta = 0,26$, $b = 1000$ – gyventojų pajamų mokesčio įstatyme nustatyti dydžiai. Kadangi keičiasi darbo užmokestis, visi šie parametrai turi būti peržiūrėti ir nustatyti iš naujo (žymimi su tildėmis virš simbolių), laikantis principo, kad pomokestinis asmens atlyginimas turi nepakisti. Taigi iš (5) ir (6) lygčių gauname tokią balansinę priklausomybę:

$$x - \gamma(x - a + \delta(x - b)) = \tilde{x} - \tilde{\gamma}(\tilde{x} - \tilde{a} + \tilde{\delta}(\tilde{x} - \tilde{\xi}b)) \quad (7)$$

Šios lygties dešinėje pusėje dydis b , kuris yra lygus MMA, pakeistas dydžiu ξb , laikantis principo, kad visi darbo užmokesčiai, taigi ir minimalus, didinami santykiu ξ (žr. formulę (2)). Pagal tą pačią formulę pakeitę \tilde{x} į ξx , perrašome (7) lygtis

$$x - \gamma(x - a + \delta(x - b)) = \xi x - \tilde{\gamma}(\xi x - \tilde{a} + \tilde{\delta}(\xi x - \xi b))$$

Surinkus panašius narius ir perkėlus juos į vieną lygties pusę, gaunama tokia tapatybė

$$x[1 - \gamma - \gamma\delta - \xi + \tilde{\gamma}\xi + \tilde{\gamma}\tilde{\delta}\xi] + [\gamma a + \gamma\delta b - \tilde{\gamma}\tilde{a} - \tilde{\gamma}\tilde{\delta}\xi b] = 0$$

Ši tapatybė turi galioti, kokį uždarbį x žmogus beuždirbtų, o tai įmanoma tik tuo atveju, jei abu reiškiniai laužtiniuose skliaustuose lygūs nuliui. Vadinasi, naujiems gyventojų pajamų mokesčio parametrams nustatyti turime dvi lygtis:

$$\xi\tilde{\gamma}(1 + \tilde{\delta}) = \xi - 1 + \gamma(1 + \delta) \quad (8)$$

$$\tilde{\gamma}(\tilde{a} + \tilde{\delta}\xi b) = \gamma(a + \delta b) \quad (9)$$

Kadangi tai dvi lygtys su trimis nežinomaisiais ($\tilde{\gamma}$, \tilde{a} , $\tilde{\delta}$), galima pasitelkti dar vieną. Atsižvelkim į prielaidą, kad asmeniui, kuriam neapmokestinamas pajamų dydis nebuvo taikomas iki parametru pertvarkos, jis nebus taikomas ir po pertvarkos. Kitaip tariant,

$$x - \gamma x = \tilde{x} - \tilde{\gamma}\tilde{x} = \xi x - \tilde{\gamma}\xi x \quad (10)$$

Iš čia gauname

$$\tilde{\gamma} = 1 - \frac{1-\gamma}{\xi} \quad (11)$$

Likusius parametrus gauname iš (8) ir (9) lygčių:

$$\tilde{\delta} = \frac{\xi - 1 + \gamma(1 + \delta)}{\xi\tilde{\gamma}} - 1 = \frac{\xi - 1 + \gamma(1 + \delta)}{\xi - 1 + \gamma} \quad (12)$$

$$\tilde{a} = \frac{\gamma(a + \delta b)}{\tilde{\gamma}} - \tilde{\delta}\xi b \quad (13)$$

Grįžkime prie socialinio draudimo įmokų tarifų. Kadangi "nuliniame" variante pertvarkomos tik pensijos, tai visų kitų socialinio draudimo rūšių įplaukos turi išlikti nepakitusios. Visiems darbo užmokesčiams didėjant santykiu ξ , atitinkami įmokų tarifai (apdraustojo ir darbdavio) turi tuo pačiu santykiu sumažėti. Dirbančiojo įmokos tarifas pensijai taip pat sumažėja tuo pačiu santykiu, ir tik darbdavio įmokos tarifas pensijai jau turi būti apskaičiuotas kitaip. Jei β' pažymėsime darbdavio įmokų tarifą visoms draudimo rūšims, išskyrus pensijų, o π - darbdavio įmokos pensijų draudimui tarifą (šiuo metu jis lygus 0,233), tai galėsime užrašyti tokias lygtis:

$$\beta = \beta' + \pi \quad (14)$$

$$\kappa\beta = \frac{\beta'}{\xi} + \tilde{\pi} \quad (15)$$

$$\tilde{\pi} = \kappa\beta - \frac{\beta - \pi}{\xi} \quad (16)$$

Čia $\tilde{\pi}$ - naujas po pertvarkos taikytinas darbdavio įmokos pensijų draudimui tarifas.

Šie samprotavimai leidžia įvertinti parametro κ reikšmę, nuo kurios priklauso visi kiti aukščiau minėti dydžiai. Jei abreviatūra DUF pažymėsime visą darbo užmokesčio fondą, nuo kurio priskaitomos socialinio draudimo įmokos, o B – išlaidas pagrindinei pensijos daliai, kurias norima perkelti į valstybės biudžetą, tai galėsime užrašyti, kad be pertvarkos socialinio draudimo pajamos iš darbdavių įmokų pensijų sistemai būtų apskaičiuotos kaip $\pi \cdot DUF$. Pertvarkos atveju DUF padidėtų iki $\xi \cdot DUF$, o įmokų suma jau būtų $\tilde{\pi} \xi \cdot DUF$. Skirtumas tarp šių sumų ir turi būti lygus išlaidoms pagrindinei pensijos daliai B. Pažymėję $\eta = B/DUF$ santykį, galime užrašyti

$$\pi \cdot DUF - \tilde{\pi} \xi \cdot DUF = B \quad (17)$$

$$\pi - \tilde{\pi} \xi = \eta \quad (18)$$

Laikydami η žinomu dydžiu, į (18) išraišką įstatysime (16) ir (2). Taip gausime lygtis dydžiui κ apskaičiuoti.

$$\begin{aligned} \pi - \xi \left(\kappa \beta - \frac{\beta - \pi}{\xi} \right) &= \eta \\ \pi - \frac{1 + \beta}{1 + \kappa \beta} \kappa \beta + \beta - \pi &= \eta \\ \kappa &= \frac{\beta - \eta}{\beta(1 + \eta)} \end{aligned} \quad (19)$$

Toliau pateiksime praktinius skaičiavimus, paremtus išdėstytais samprotavimais. Remsimės socialinio draudimo fondo duomenimis už 2013 metus. Darbo užmokesčio fondas, nuo kurio darbdavys priskaito pensijų draudimo įmokas (įskaitant pareigūnus) buvo $DUF = 29.349.770,5$ tūkstančių litų. Išlaidos pagrindinei pensijos daliai (įskaitant našlių pensijas) buvo $B = 4.184.468$ tūkstančių litų. Todėl $\eta = 0,142572$. Kadangi $\beta = 0,31$, iš čia apskaičiuojame $\kappa = 0,472696$. Kitaip tariant, darbdavio mokamas socialinio draudimo įmokų tarifas turi būti mažinamas šiek tiek daugiau, negu perpus. Pagal (2) formules dabar galime apskaičiuoti $\xi = 1,142572$, taigi nominalus darbo užmokestis turėtų būti padidintas 14,26 proc.. Šių dydžių pagrindu galima toliau apskaičiuoti naujus socialinio draudimo įmokų tarifus pagal (4) formules. Jie pateikiami 9.2 lentelėje.

9-2 lentelė

	Dabar		Pertvarkius	
	Darbdavio	Dirbančiojo	Darbdavio	Dirbančiojo
Ligos ir motinystės	0,034	0	0,02976	0
Nedarbo	0,011	0	0,00963	0
Nelaimingų atsitikimų	0,002	0	0,00175	0
Pensijų	0,233	0,03	0,07914	0,0263
Sveikatos	0,03	0,06	0,02626	0,0525
Viso	0,31	0,09	0,14654	0,07877
Viso	0,40		0,2253	
Viso (be sveikatos dr.)	0,31		0,1466	

Tolesnėje 9.3 lentelėje pateikiamas VSDF pajamų apskaičiavimas pagal senus ir naujus tarifus. Visų apdraustųjų ir pareigūnų darbo užmokesčio fondas apskaitomas atskirai, siekiant parodyti, kad ir nevienodų tarifų atveju pasiekiamas reikalingas balansas. Pareigūnų tarifai sudaryti atsižvelgiant tik į tas socialinio draudimo rūšis, kurioms jie privalo mokėti įmokas. Darbo užmokesčio fondas didinamas sutinkamai su nominaliu atlyginimų padidinimu. VSDF pajamos, kaip ir numatyta, nustatant tarifų pakeitimo parametrus, sumažėja tiksliai ta pačia suma, kuri perduodama valstybės biudžetui.

9-3 lentelė

	DUF be pertvarkos	Darbdavio tarifas	Dirbančiojo tarifas	VSDF pajamos (tūkst .litų)
Visų apdraustųjų	28.325.842,00	0,31000	0,09	11330336,80
Pareigūnų	1.023.928,50	0,27400	0,03	311274,26
				11641611,06
	DUF po pertvarkos			
Visų apdraustųjų	32.364.326,26	0,14654	0,07877	7291852,54
Pareigūnų	1.169.912,48	0,11503	0,0263	165290,28
				7457142,82
Pajamų skirtumas				-4,184,468,24

Dar viena 9.4 lentelė pateikiama siekiant parodyti asmens, uždirbančio 2000 litų, taip pat ir jo darbdavio įmokas visoms socialinio draudimo rūšims iki ir po pertvarkos.

9-4 lentelė

	Iki pertvarkos	Po pertvarkos
Uždarbis (litai)	2000,00	2285,14
Ligos ir motinystės	$2000 * 0,034 = 68,00$	$2285,14 * 0,02976 = 68,00$
Nedarbo	$2000 * 0,011 = 22,00$	$2285,14 * 0,00963 = 22,00$
Nel. atsitikimų	$2000 * 0,002 = 4,00$	$2285,14 * 0,00175 = 4,00$
Pensijų	$2000 * (0,233+0,03) = 526,00$	$2285,14 * (0,07914+ 0,0263) = 240,86$
Sveikatos	$2000 * (0,03+0,06) = 180,00$	$2285,14 * (0,02626+ 0,0525) = 180,00$

Kaip matyti iš lentelės, visoms draudimo rūšims sumokama ta pati, kaip ir anksčiau, suma, bet pensijų draudimui darbdavio lėšomis sumokama 285,14 litais (526 - 240,86) mažiau. Šis skirtumas bus sumokėtas į biudžetą kaip gyventojų pajamų mokesčio. Analogiškas apskaičiavimas galioja bet kokiam apdraustojo uždarbio dydžiui, kas dar kartą patvirtina, kad visos draudimo rūšys (išskyrus pensijų) po pertvarkos gautų tas pačias pajamas.

Pateiktos formulės leidžia **perskaičiuoti ir gyventojų pajamų mokesčio parametrus**. Naujas GPM tarifas, apskaičiuotas pagal (11) formulę, $\gamma = 0,256$. Kiti parametrai, apskaičiuoti pagal (12) ir (13) formules, pateikiami 9.5 lentelėje

9-5 lentelė

	Iki pervarkos	Po pervarkos
<i>a</i>	570	333,90
<i>b</i>	1000	1142,57
\bar{d}	0,26	0,1333
γ	0,15	0,2561

Anksčiau pateiktame pavyzdyje minėtas asmuo, uždirbantis 2000 bruto atlyginimą, dabar uždirbtų 2285,14 litų ir turėtų teisę į neapmokestinamą pajamų dydį

$$n = 333,9 - 0,1333 \cdot (2285,14 - 1142,57) = 181,59$$

Todėl jo pajamų mokestis būtų

$$0,2561 \cdot (2285,14 - 181,59) = 538,64$$

Tai kaip tik 285,14 litų daugiau, negu pagal dabartinę galiojančią tvarką nuo 2000 litų pajamų sumokamas mokestis (235,5 litų). Vadinasi, pomokestinės tokio asmens pajamos išliktų nepakitusios.

Be abejo, atliktų transformacijų dėka toks balansas pasiekiamas ne tik 2000 litų, bet ir bet kurią kitą sumą uždirbančiam asmeniui. Pateikiama šiuos skaičiavimus įgyvendinanti Excel skaičiuoklė leidžia tuo įsitikinti.

Skaičiuoklės ištrauka pateikiama 9.6 ir 9.7 lentelėse.

9-6 ir 9-7 lentelės

Iki pertvarkos							Po pertvarkos						
Uždarbis	NPD	GPM	Pomokestinis po GPM	Asmens SD įmoka	Asmens pomokestinis	Kaina darbdaviui	Uždarbis	NPD	GPM	Pomokestinis po GPM	Asmens SD įmoka	Asmens pomokestinis	Kaina darbdaviui
500	500,00	0,00	500,00	45,0	455,0	655,0	571,29	292,89	71,29	500,00	45,0	455,0	655,0
1000	570,00	64,50	935,50	90,0	845,5	1310,0	1142,57	333,90	207,07	935,50	90,0	845,5	1310,0
1500	440,00	159,00	1341,00	135,0	1206,0	1965,0	1713,86	257,75	372,86	1341,00	135,0	1206,0	1965,0
2000	310,00	253,50	1746,50	180,0	1566,5	2620,0	2285,14	181,59	538,64	1746,50	180,0	1566,5	2620,0
2500	180,00	348,00	2152,00	225,0	1927,0	3275,0	2856,43	105,44	704,43	2152,00	225,0	1927,0	3275,0
3000	50,00	442,50	2557,50	270,0	2287,5	3930,0	3427,72	29,29	870,22	2557,50	270,0	2287,5	3930,0
4000	0,00	600,00	3400,00	360,0	3040,0	5240,0	4570,29	0,00	1170,29	3400,00	360,0	3040,0	5240,0
5000	0,00	750,00	4250,00	450,0	3800,0	6550,0	5712,86	0,00	1462,86	4250,00	450,0	3800,0	6550,0

Uždarbis		Biudžetui		Sodrai		Balansas
iki	po	iki	po	iki	po	Biudžetui plus Sodrai
500	571,29	0,00	71,29	200,00	128,71	0,00
1000	1142,57	64,50	207,07	400,00	257,43	0,00
1500	1713,86	159,00	372,86	600,00	386,14	0,00
2000	2285,14	253,50	538,64	800,00	514,86	0,00
2500	2856,43	348,00	704,43	1000,00	643,57	0,00
3000	3427,72	442,50	870,22	1200,00	772,28	0,00
4000	4570,29	600,00	1170,29	1600,00	1029,71	0,00
5000	5712,86	750,00	1462,86	2000,00	1287,14	0,00

Pagal galiojantį Gyventojų pajamų mokesčio įstatymą už kiekvieną vaiką vienam iš šeimos narių prie neapmokestinamojo minimumo pridėdama 200 litų. Pažymėję papildomą neapmokestinamų pajamų dydį raide v ir pridėję šį dydį prie neapmokestinamųjų pajamų dydžio (6) formulėse, naująją reikšmę randame analogiškai (13) formulėms.

$$\tilde{a} + \tilde{v} = \frac{\gamma(a+v+\delta b)}{\tilde{\gamma}} - \tilde{\delta}\xi b. \quad (20)$$

Sulyginę šią išraišką su (13) formule, matome, kad

$$\tilde{v} = \frac{\gamma v}{\tilde{\gamma}} = \frac{\xi \gamma}{\xi + \gamma - 1} v. \quad (20)$$

Apskaičiavus šią reikšmę pagal aukščiau pateiktą parametų įvertinimą, gaunama, kad naujasis už kiekvieną vaiką pridėdamas neapmokestinamų pajamų dydis turėtų būti 117,16 litų. Praktinis patikrinimas skaičiuoklėje patvirtina, kad tokiu atveju vaikų turinčio asmens pomokestinių pajamų dydis nepasikeičia.

Dar viena Gyventojų pajamų mokesčio įstatymo ypatybė – neįgaliam asmeniui, praradusiam daugiau kaip 75 proc. darbingumo, nustatomas nekintamas 800 litų neapmokestinamųjų pajamų dydis. Neįgaliajam asmeniui, praradusiam nuo 45 iki 70 proc. darbingumo, šis dydis nustatomas 600 litų. Pertvarkant mokesčius parametrus, būtina atsižvelgti ir į šiuos dydžius. Pažymėkim nekintamą neapmokestinamųjų pajamų dydį neįgaliajam raide c ir apskaičiuokim naują jo reikšmę.

Vėl remkimės principu, kad pomokestinės neįgaliojo asmens pajamos turi išlikti nepakitusios. Šiuo atveju (5) formulės vista tokiomis:

$$x - \gamma(x - c) = \tilde{x} - \tilde{\gamma}(\tilde{x} - \tilde{c}) = \xi x - \tilde{\gamma}(\xi x - \tilde{c}) \quad (21)$$

Pertvarkę šią lygtį, gauname,

$$[(1 - \gamma) - \xi(1 - \tilde{\gamma})]x = \tilde{\gamma}\tilde{c} - \gamma c$$

Dydis laužtiniuose skliaustuose dėl (11) lygus nuliui, todėl ir dešinioji lygybės pusė lygi nuliui. Iš to gauname formules, analogiškas (20):

$$\tilde{c} = \frac{\gamma c}{\tilde{\gamma}} = \frac{\xi \gamma}{\xi + \gamma - 1} c. \quad (22)$$

Apskaičiavus šią reikšmę pagal aukščiau pateiktą parametų įvertinimą, gaunama, kad neįgaliojo asmens pastovus neapmokestinamųjų pajamų dydis iš 800 litų pasikeičia į 468,63 litus. Praktinis patikrinimas skaičiuoklėje patvirtina, kad tokiu atveju neįgaliojo asmens pomokestinių pajamų dydis nepasikeičia.

Pokyčiai turi paliesti ir pensijų kaupimą. Kadangi remiamasi principu, kad įmoka į II pakopos pensijų fondus turėtų likti nepakitusi, atlyginimui nominaliai padidėjus santykiu ξ , tuo pat santykiu turi sumažėti įmokos tarifas i . Tikėtina, kad ir vidutinis atlyginimas šalyje taip pakinta tuo pat santykiu. Nagrinėjamu atveju $\xi = 1,142572$. Todėl sistema "2+2+2" tampa ne tokia "gražia" sistema "1,75 + 1,75 + 1,75" (nes $1,75 = 2/1,1472$).

Įmoka į II pakopos pensijų fondus susijusi su įgytų teisių gauti papildomą senatvės pensijos dalį mažinimu. Įstatymas nustato, kad, mokėdamas i tarifo įmoką į II pakopos pensijų fondą, asmuo įgyja santykiu $(\tau - i)/\tau$ sumažintą koeficientą (čia τ – įmokos tarifas senatvės pensijos papildomai daliai, šiuo metu įstatymu nustatomas 9,3 proc.). Kaip matyti iš 9.2 lentelės, įmokos pensijai tarifas po pertvarkos yra 10,554 proc. Visa ši įmoka po pertvarkos jau būtų mokama tik papildomai pensijos daliai. Iš jos reikia išskirti tą dalį, kuri mokama būtent senatvės pensijos daliai. Jei $\tau = 9,3$ reikšmė apskaičiuota pagrįstai, tai naujoji jos reikšmė dėl santykiu ξ nominaliai padidėjusio atlyginimo būtų tuo pat santykiu sumažinta: $\tilde{\tau} = 9,3/\xi = 8,14$. Taigi, draudžiamųjų pajamų koeficiento mažinimas dėl dalyvavimo II pakopoje išliktų nepakitęs dėl akivaizdžios tapatybės:

$$\frac{\tau-i}{\tau} = \frac{\tau/\xi-i/\xi}{\tau/\xi} \quad (23)$$

Visa aukščiau išdėstyta pertvarka remiasi prezumpcija, kad, ją įgyvendinant, nominalus darbo užmokestis bus įstatymo reikalavimu padidintas reikiamu santykiu ξ . Dėl to pasikeis visi įmokų ir mokesčių tarifai bei kiti mokesčių parametrai, o dirbančiųjų pagal darbo sutartį pomokestinės pajamos nepasikeis, kaip ir darbo kaina darbdaviui. Tačiau kitiems ekonomiškai aktyviems gyventojams, kurie dirba savarankiškai (be darbdavio) mokestinių parametrų pokyčiai gali būti palankūs arba ir nepalankūs. Todėl visą pertvarką reikėtų įgyvendinti tik samdomų dirbančiųjų atžvilgiu, paliekant ankstesnius mokestinius parametrus visoms kitoms grupėms. (Čia tiktų savarankiškai dirbančiųjų asmenų mokamų mokesčių ir įmokų apžvalga)

Aukščiau pateikti skaičiavimai remiasi prielaida, kad visa dabartinės pagrindinės pensijos dalies apimtis (su našlių pensija) perduodama valstybės biudžetui. Galimas ir kitoks modelis – dalis dabartinės pagrindinės dalies integruojama į draudiminę (priklausomą nuo mokėtų įmokų) dalį, o valstybės biudžetas moka paramos papildymą tik tiems pensininkams, kieno draudiminė dalis per maža. Tada iš Sodros į biudžetą "persikeltų" ne skaičiavimuose naudoti 4 milijardai litų, o mažesnė suma. Pateikta metodika (17) – (19) formulės) leidžia lengvai perskaičiuoti visus įmokų ir mokestinius parametrus bet kuriai iš Sodros į biudžetą perkeliama sumai.

¹ Darbuotojų skaičius pagal darbo užmokesčio dydį 2013 m. spalio mėn. Lietuvos statistikos departamento pranešimas 2014-03-26